

Hrvatska javnobilježnička komora

NOTARSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Projekt CISUR – Jačanje pravosudne suradnje u primjeni Uredbe o nasljeđivanju u Hrvatskoj i Sloveniji“/„CISUR – Enhancing Judicial Cooperation on the Implementation of the Succession Regulation in Croatia and Slovenia“

Koordinator: Hrvatski pravni centar (HR). Partneri: Mirovni inštitut (SI), Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske (HR), Hrvatska javnobilježnička komora (HR) i Notarska zbornica Slovenije (SI). Suradnik: Vrhovni sud Republike Hrvatske (HR).

PREPORUKE U ODNOSU NA PRIMJENU UREDBE O NASLJEĐIVANJU

listopad 2019.

Ovaj projekt sufinanciraju Program za pravosuđe Europske Unije (2014-2020), Hrvatski pravni centar, Mirovni inštitut, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske i Hrvatska javnobilježnička komora.
Za sadržaj ovog dokumenta odgovoran je isključivo Hrvatski pravni centar.

Copyright © 2019
Hrvatski pravni centar

PREPORUKE U ODNOSU NA PRIMJENU UREDBE O NASLJEĐIVANJU

Ove Preporuke nastale su u okviru projekta „CISUR – Jačanje pravosudne suradnje u primjeni Uredbe o nasljeđivanju u Hrvatskoj i Sloveniji“ (u daljnjem tekstu: projekt CISUR), financiranog iz Programa za pravosuđe Europske unije (2014. – 2020.). Projektom CISUR želi se dati doprinos implementaciji Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju; Uredba) u Hrvatskoj i Sloveniji, ali posljedično i u drugim državama članicama Europske unije (u daljnjem tekstu: EU). Projekt provodi Hrvatski pravni centar u partnerstvu s Ministarstvom pravosuđa Republike Hrvatske, Hrvatskom javnobilježničkom komorom, Mirovnim inštitutom (organizacija civilnog društva iz Slovenije) i Notarskom zbornicom Slovenije, a u suradnji s Vrhovnim sudom Republike Hrvatske.

Preporuke slijede strukturu istraživačkih područja u okviru projekta CISUR odnosno strukturu same Uredbe te rezultata istraživanja i podijeljene u osam glavnih cjelina – 1) područje primjene, 2) nadležnost, 3) mjerodavno pravo, 4) priznanje i izvršenje odluka o nasljeđivanju, 5) prihvaćanje i izvršenje javnih isprava i sudskih nagodbi u nasljednim stvarima, 6) europska potvrda o nasljeđivanju, 7) suradnja i razmjena podataka i 8) edukacija.

I. PODRUČJE PRIMJENE

1. Uredbom br. 650/2012 o nasljeđivanju prihvaćen je široki koncept pojma nasljeđivanja. Uredba se primjenjuje na sve građanskopravne aspekte nasljeđivanja za slučaj smrti: na sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza za slučaj smrti, bilo dobrovoljnim prijenosom raspolaganjem imovinom za slučaj smrti, bilo prijenosom zakonskim nasljeđivanjem. Propisujući materijalno područje primjene, Uredba ne određuje pojam „prekogranični element“ kod nasljednopravnih stvari u smislu primjene Uredbe, posebice koje bi okolnosti nadležno tijelo države članice trebalo uzeti u obzir.

„Prekogranični element“ kod nasljednopravnih stvari u smislu primjene Uredbe trebao bi se cijeliti uzimajući u obzir sve okolnosti pojedinog slučaja (ostavitelja, imovinu koja čini ostavinu...), a posebice nalazi li se imovina koja čini ostavinu u drugoj državi članici EU-a i/ili tzv. trećoj državi. Treba napomenuti da je Uredba prihvatila načelo jedinstva ostavine prema kojemu bi mjerodavno pravo određeno Uredbom trebalo urediti nasljeđivanje u

cijelosti; dakle, svu imovinu koja čini ostavinu, bez obzira na vrstu imovine i na to je li imovina smještena u drugoj državni članici ili u trećoj državi, a u svrhu pravne sigurnosti i izbjegavanja fragmentacije nasljeđivanja. Tomu treba pridodati da su pravila Uredbe zamišljena i tako da se osigura da tijelo koje vodi postupak u većini situacija primjenjuje svoje pravo (*lex fori*).

2. Iz materijalnog područja primjene Uredbe isključeni su aspekti povezani s javnim pravom: porezne, carinske ili upravne stvari javnoga prava. Nacionalno pravo (*lex fori*) države članice određuje obračun i plaćanje poreza i ostale obveze javnopravne prirode; jesu li to porezi koje je trebao platiti ostavitelj u trenutku smrti ili neka vrsta poreza na nasljeđivanje kojeg treba platiti iz ostavine ili kojega trebaju platiti nasljednici. Također, nacionalno pravo države članice određuje može li se predaja imovine nasljednicima u skladu s Uredbom ili upis promjena u odgovarajuće upisnike učiniti ovisnim o plaćanju poreza.

Empirijsko istraživanje u Sloveniji pokazalo je da su prakse u vezi s oporezivanjem nasljedstva o kojima je temeljem Uredbe odlučivalo tijelo druge države članice vrlo različite. Sudionici istraživanja su spomenuli slučajeve kada je upis u zemljišnu knjigu na temelju europske potvrde o nasljeđivanju izvršen bez prethodne odluke poreznog tijela. U slovenskim bi propisima bilo preporučljivo odrediti postupke koji bi zajamčili da prije provođenja odluka odnosno europskih potvrda o nasljeđivanju, iste razmatraju porezna tijela.

3. Uredba se primjenjuje samo na nasljeđivanje, ali ne i na ostala područja građanskog i obiteljskog prava. Iz područja primjene Uredbe isključenja su pitanja poslovne sposobnosti fizičkih osoba (osim poseban oblik te sposobnosti na području nasljednog prava), kao i postojanja braka ili drugih obiteljskih odnosa, ili odnosa koje prema pravu mjerodavnom za te odnose imaju usporedive učinke. Ako bi se pred nadležnim tijelom države članice javilo koje od tih pitanja, posebice u odnosu na prvi nasljedni red, nadležno tijelo bi ih rješavalo prema pravilima o prethodnom pitanju primjenjujući kolizijska pravila *lex fori*, ako odnosna pitanja već nisu harmonizirana na području EU-a:

- u odnosu na određivanje mjerodavnog prava za razvod braka te zakonsku rastavu vidi Uredbu Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku rastavu, SL EU, L 343, 29. 12. 2010.

- u odnosu na mjerodavno pravo te pitanje poslovne sposobnosti djece odnosno ograničenja u zastupanju nositelja roditeljskih odgovornosti vidi Uredbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003

od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, SL EU, L 338, 23. 12. 2003.

4. Uredba se ne primjenjuje niti na pitanja režima bračne stečevine i imovinskih režima odnosa za koje se prema pravu mjerodavnom za te odnose smatra da imaju usporedive učinke kao brak. Međutim, nadležno tijelo prema Uredbi trebalo bi uzeti u obzir prestanak režima bračne stečevine ili sličnog imovinskog režima ostavitelja prilikom utvrđivanja njegove ostavine i odgovarajućih nasljednih dijelova. I pitanja režima bračne stečevine odnosno imovinskog režima odnosa usporedivog s brakom rješavala bi se kao prethodna pitanja, i to – nakon donošenja Uredbe Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, SL EU, L 183, 8. 7. 2016., prema kolizijskim pravilima citirane Uredbe među državama članicama koje sudjeluju u pojačanoj suradnji.

Prema Uredbi br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, kada je pred sudom države članice pokrenut postupak u stvarima nasljeđivanja bračnog druga na temelju Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju, sudovi te države nadležni su za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima povezanim s tim predmetom nasljeđivanja. Stoga i javni bilježnici u Hrvatskoj i sudovi u Sloveniji (odnosno drugoj državi članici koja je pristala na pojačanu suradnju među državama članicama EU-a) u stvarima bračnoimovinskog režima, morali bi uzeti u obzir bračnu stečevinu te pravo nadživjelog bračnog druga na odgovarajući dio u ostavinskim postupcima u skladu s Uredbom te rješenjem o nasljeđivanju uvećati nasljedni dio bračnog druga za određeni dio koji proizlazi iz bračne stečevine, naravno, pod pretpostavkom suglasnosti svih nasljednika.

5. Zahtjevi za upis u upisnik prava na pokretnoj i nepokretnoj imovini isključeni su iz materijalnog područja primjene Uredbe. Pravo države članice (*lex fori*) u kojoj se nalazi upisnik mjerodavno je za određivanje nadležnih tijela te pretpostavaka i postupka upisa. I učinci upisa prava u upisnik – poput njegove deklaratorne ili konstitutivne naravi – isključeni su iz područja primjene Uredbe. Stoga, posebice prilikom donošenja odluke o nasljeđivanju ili/i izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju, treba voditi računa o pretpostavkama za upis u odgovarajući upisnik, koje proizlaze iz prava države članice upisnika.

Uredba ne utječe niti na ograničeni broj (*numerus clausus*) stvarnih prava poznatih u nacionalnim pravima nekih država članica EU-a. Od države članice ne zahtijeva se priznanje

stvarnog prava na imovini koja je smještena u toj državi članici ako odnosno stvarno pravo nije poznato u njezinom pravnom sustavu. Stoga Uredba propisuje prilagodbu nepoznatoga stvarnog prava najbližem odgovarajućem stvarnom pravu u pravnom sustavu te druge države članice u cilju omogućavanja nasljednicima uživanje prava koja su nastala ili su na njih prenesena nasljeđivanjem. Ako bi se u predmetu javilo stvarno pravo koje bi prema svojoj prirodi i sadržaju bilo nepoznato nadležnom tijelu, u svrhu prilagodbe nepoznatog stvarnog prava najbližem odgovarajućem stvarnom pravu, podatci bi se mogli pronaći i na Europskom portalu e-pravosuđa (https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_rem-486-hr.do).

6. Uredba se primjenjuje u svim državama članicama EU-a, osim u Danskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu te Irskoj. Treba voditi računa da se Uredba primjenjuje na nasljeđivanje osoba koje su umrle 17. kolovoza 2015. godine ili nakon toga datuma. Pritom Uredba posebno propisuje slučajeve izbora mjerodavnog prava za nasljeđivanje te raspolaganja imovinom za slučaj smrti, koji su izvršeni prije 17. kolovoza 2015. godine.

II. NADLEŽNOST

7. Uredba uzima u obzir okolnost da različita tijela u pojedinim državama članicama imaju nadležnost u nasljednim stvarima te pojmu „sud“ pripisuje široko značenje: ono obuhvaća ne samo sudove u pravom smislu riječi, nego i javne bilježnike ili registarske urede, odnosno sva ostala tijela i pravne stručnjake s nadležnošću u nasljednim stvarima koji izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u skladu s prenesenim ovlastima od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela, uz uvjet da takva druga tijela i pravni stručnjaci jamče nepristranost i pravo svih stranaka na saslušanje i pod uvjetom da njihove odluke prema pravu države članice u kojoj djeluju: (a) mogu biti predmet žalbe ili revizije od strane pravosudnog tijela, te (b) imaju sličnu valjanost i učinak kao i odluka pravosudnog tijela u istoj stvari.

U odnosu na javne bilježnike, Uredba o nasljeđivanju bi trebala svim javnim bilježnicima koji imaju ovlasti u nasljednim stvarima u državama članicama omogućiti izvršavanje tih ovlasti. Jesu li ili nisu javni bilježnici u odnosnoj državi članici vezani pravilima o nadležnosti određenim Uredbom trebalo bi ovisiti o tome jesu li ili nisu obuhvaćeni pojmom „sud“ za potrebe Uredbe. Ako javni bilježnici izvršavaju pravosudne funkcije, njih obvezuju pravila o nadležnosti i odluke koje oni donose trebale bi biti u pravnom prometu u skladu s odredbama Uredbe o priznavanju, izvršivosti (ovršnosti) i izvršavanju odluka. Ako javni bilježnici ne izvršavaju pravosudne funkcije, nisu vezani pravilima o nadležnosti i javne isprave koje

izdaju trebale bi biti u pravnom prometu u skladu s odredbama Uredbe o prihvaćanju i izvršivosti javnih isprava.

Popis tijela odnosno pravnih stručnjaka koji se smatraju „sudom“ pojedinih država članica EU-a vidi na: https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-hr.do?clang=hr.

8. Uz odredbu o općoj nadležnosti, Uredba sadrži i odredbe o prorogaciji nadležnosti, supsidijarnoj nadležnosti te odredbe o *forum necessitatis*. Radi sprječavanja donošenja nespojivih odluka u različitim državama članicama, Uredba određuje i trenutak kada se smatra da je postupak pred sudom pokrenut, kao i postupanje u slučaju dvostruke litispendencije.

Odredbe o nadležnosti sadržane u poglavlju II. Uredbe, kao i odredba o litispendenciji, odnosila bi se kako na pitanje nadležnog tijela za vođenje ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom, tako i na izdavanje nacionalnih potvrda o nasljeđivanju koje u pojedinim državama članicama nisu zamijenjene Europskom potvrdom o nasljeđivanju, a treba uzeti i na pitanja nadležnosti tijela za izdavanje same Potvrde.

9. Kao opće nadležne za odlučivanje o nasljeđivanju u cijelosti, Uredba određuje sudove države članice u kojoj je ostavitelj imao uobičajeno boravište u trenutku smrti. Nadležan sud u skladu s Uredbom odlučivat će u ostavinskom postupku, kako u odnosu na pokretnu tako i na nepokretnu imovinu ostavitelja, u načelu, bez obzira na to gdje se ta imovina nalazi (u drugoj državi članici ili trećoj državi).

Poveznica za određivanje opće nadležnosti (ali i mjerodavnog prava koje će se primijeniti na nasljeđivanje u cijelosti) je uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti, a koje bi trebalo osiguravati postojanje stvarne veze između pojedinca i države u kojoj se provodi postupak. Uobičajeno boravište neodređen je pravni pojam koji sudovima omogućuje znatan prostor za diskreciju u odlučivanju. Tijelo koje odlučuje o nasljeđivanju u cilju utvrđivanja uobičajenog boravišta trebalo bi napraviti ukupnu procjenu životnih okolnosti ostavitelja tijekom posljednjih godina njegovog života i u trenutku njegove smrti, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice, posebice trajanje prisutnosti, kao i element stalnosti, ostavitelja u odnosnoj državi članici te uvjete i razloge za tu prisutnost. Prilikom utvrđivanja uobičajenog boravišta trebaju se uzeti u obzir, primjerice, obiteljski status i obiteljske veze, trajanje i kontinuitet prisutnosti u odnosnoj državi članici, zaposlenje (posebice mjesto gdje se obično obavlja posao), trajnost stambenog položaja, državu u kojoj pojedinac plaća porez, razloge za preseljenje i, naravno, druge kriterije koji jasno ukazuju na činjenice koje se odnose na

boravak u određenoj državi članici. Utvrđeno uobičajeno boravište bi trebalo imati blisku i stabilnu vezu s odnosnom državom članicom, uzimajući u obzir konkretne ciljeve Uredbe.

10. Uredba počiva na ideji da tijelo koje odlučuje o nasljeđivanju primjenjuje svoje pravo (*lex fori*). Budući da ostavitelj ima mogućnost izbora prava države članice čiji je državljanin kao mjerodavnog za cjelokupno nasljeđivanje, Uredba za takve slučajeve izbora mjerodavnog prava propisuje mehanizme za usklađivanje i pitanja nadležnosti, i to kroz sporazum o izboru suda te mogućnost da tijelo opće (supsidijarne) nadležnosti odbije svoju nadležnost iz razloga svrsishodnosti.

Sporazum o izboru suda može se sklopiti nakon otvaranja nasljedstva, ali i prije otvaranja ako je ostavitelj izabrao mjerodavno pravo. Taj je sporazum potrebno sklopiti u pisanom obliku te ga datiraju i potpisuju stranke na koje se to odnosi. Pritom se svako priopćenje elektroničkim sredstvima koja osiguravaju trajni zapis sporazuma smatra jednakovrijednim pisanom obliku. Međutim, i priopćenja elektroničkim sredstvima moraju ispunjavati propisanu formu kako bi se smatrali jednakovrijednim, posebice, treba uzeti, moraju biti potpisana elektroničkim potpisom. Stoga obična izmjena e-mail poruka ne bi bila dovoljna.

Ako je ostavitelj izabrao mjerodavno pravo za nasljeđivanje, sud pred kojim je pokrenut postupak na temelju odredbe o općoj (ili supsidijarnoj) nadležnosti:

- (a) na zahtjev jedne od stranaka **može** odbiti nadležnost ako „smatra da su sudovi države članice izabranog prava u boljem položaju odlučivati o nasljeđivanju, uzimajući u obzir praktične okolnosti nasljeđivanja, poput, uobičajenog boravišta stranaka i mjesta gdje se imovina nalazi“. Radi se o diskreciji suda koja omogućuje prilagođavanje okolnostima pojedinog slučaja (razlozi svrsishodnosti);
- (b) **odbija** nadležnost ako su se stranke u postupku sporazumjele o prenošenju nadležnosti na sud ili sudove države članice izabranog prava (sporazum o izboru suda). U tom slučaju radi se o obligatornom odbijanju nadležnosti u korist sudova države članice čije je pravo ostavitelj izabrao ako su se stranke sporazumjele o izboru suda te države članice.

Uz sporazum o izboru suda te mogućnost da sud opće nadležnosti odbije nadležnost iz razloga svrsishodnosti, tijelo čije je pravo ostavitelj izabrao kao mjerodavno je nadležno za odlučivanje o nasljeđivanju:

(a) ako su stranke u postupku izričito prihvatile nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak; ili

(b) ako su se stranke koje nisu bile stranke sporazuma o izboru suda upustile u postupak bez osporavanja nadležnosti suda (prešutno prihvatanje nadležnosti na temelju upuštanja u postupak).

11. Uredba uređuje i supsidijarnu nadležnost sudova država članica u slučajevima ako uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti nije u jednoj od država članica EU-a, već u trećoj državi. Osnova za ostvarivanje supsidijarne nadležnosti je imovina koja čini ostavinu, a koja se mora nalaziti u odnosnoj državi članici.

Sudovi države članice u kojoj se nalazi imovina ostavine imaju nadležnost odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti:

(a) ako je umrli imao državljanstvo te države članice u trenutku smrti; ili, ako to nije slučaj,

(b) ako je umrli imao svoje prethodno uobičajeno boravište u toj državi članici, pod uvjetom da u trenutku kada je postupak pokrenut pred sudom nije proteklo više od pet godina od promjene tog uobičajenog boravišta.

Citirane poveznice za ostvarivanje supsidijarne nadležnosti propisani su taksativno te hijerarhijskim redom: prioritet imaju sudovi države članice čiji je državljanin bio ostavitelj u trenutku smrti, tek kada takva poveznica ne postoji, uzimaju se u obzir sudovi države članice prethodnog uobičajenog boravišta. Ako je supsidijarna nadležnost sudova države članice uspostavljena na temelju tih poveznica (državljanstva ili prethodnog uobičajenog boravišta u državi članici), ona se primjenjuje na cjelokupnu ostavinu, a ne samo ostavinu koja se nalazi u odnosnoj državi članici.

Ako ostavitelj nije bio državljanin države članice niti je imao prethodno uobičajeno boravište u državi članici, ali se u državi članici nalazi imovina ostavine, supsidijarna nadležnost suda države članice postoji samo u odnosu na onu imovinu ostavine koja se nalazi u odnosnoj državi članici.

12. Treba voditi računa da Uredba sadrži i odredbe o *forum necessitatis* u cilju sprječavanju slučajeva uskrate sudske zaštite. Sud države članice može iznimno odlučivati o nasljeđivanju koje je usko povezano s trećom državom. U okviru Uredbe, to je slučaj ako nijedan sud države članice u skladu s drugim odredbama Uredbe nije nadležan te ako u trećoj državi s

kojom je slučaj usko povezan postupak nije moguće pokrenuti ili provesti u razumnim okvirima ili ako postupak u trećoj državi uopće nije moguć. Međutim, slučaj mora biti i u dovoljnoj mjeri povezan s državom članicom suda pred kojim je pokrenut postupak. To bi, npr., bio slučaj ako bi ostavitelj bio državljanin ili imao prethodno uobičajeno boravište u odnosnoj državi članici, međutim, ne bi bilo moguće ostvarivati (niti) supsidijarnu nadležnost jer u odnosnoj državi članici nema ostavine. Osim toga, *forum necessitatis* koristi se u iznimnim slučajevima: ako je postupak apsolutno nemoguć (prirodne katastrofe, epidemija, rat ili oružani sukobi) ili ako se radi o relativnim okolnostima, kada se postupak ne može pokrenuti ili provesti u razumnim okvirima.

13. Jedan od ciljeva Uredbe je olakšati položaj nasljednika i legatara koji ne žive u državi članici u kojoj se vodi postupak. Svaka osoba koja prema pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ima pravo na nasljedstvo (legat) može davati različite izjave, npr., o prihvatanju nasljedstva, legata ili nužnog dijela ili o odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela ili izjavu o ograničenju odgovornosti za obveze koje proizlaze iz ostavine, i to pred sudom svojeg uobičajenog boravišta. Sud mora prihvatiti takvu izjavu ako se po pravu te države članice takve izjave smiju davati pred sudom odnosno drugim tijelom.

14. Nadležnost sudova država članica propisana je za određivanje privremenih i zaštitnih mjera prema *lex fori*, čak i u slučaju u kojemu su, sukladno odredbama Uredbe za donošenje odluke o meritumu predmeta nadležni sudovi druge države članice.

III. MJERODAVNO PRAVO

15. Uredba propisuje dvostruki aspekt načela jedinstva ostavine: primjenu jednog prava bez obzira na prirodu imovine koja je sastavni dio ostavine i bez obzira na mjesto imovine, a istodobno i povezanost prava koje uređuje nasljeđivanje i tijela koje je nadležno za odlučivanje o nasljeđivanju. Ovo jedinstvo uspostavljeno Uredbom počiva na uobičajenom boravištu ostavitelja u trenutku njegove smrti. Treba, međutim, istaknuti da sud može odlučiti, na zahtjev jedne od stranaka, da neće odlučivati o jednom ili više dijelova imovine koja se nalazi u trećoj državi ako se može očekivati da njegova odluka u pogledu tog dijela imovine neće biti priznata i, prema potrebi, proglašena izvršivom u toj trećoj državi. Pritom treba voditi računa da je primjena citiranog pravila o ograničenju postupka odnosno izuzimanju imovine koja se nalazi u trećoj državi vezana uz propisanu pretpostavku nemogućnosti priznanja, i prema, potrebi, proglašenja izvršivosti odluke donesene u skladu s Uredbom u odnosnoj trećoj državi. Uz to, načelo raspravljanja o cjelokupnoj ostavini u pojedinim

slučajevima neće se moći održati niti kada je pravo mjerodavno za nasljeđivanje u skladu s Uredbom pravo treće države, a čija kolizijska pravila u dijelu imovine koja čini ostavinu upućuju na pravo druge države.

16. U skladu s načelom jedinstva ostavine, pravo mjerodavno u skladu s Uredbom trebalo bi urediti nasljeđivanje osobe u cijelosti. Uredbe određuje pitanja za koje će biti mjerodavno pravo na koje upućuje Uredba, međutim, popis nije taksativan te se mogu uzeti u obzir i druga pravna pitanja koja su uređena pravom određenim u skladu s Uredbom.

Uredba ne stavlja u prvi plan prava država članica budući da se primjenjuje svako pravo na koje upućuju pravila Uredbe, bez obzira na to je li to pravo jedne od država članica ili pravo treće države.

17. Kao i kod određivanja opće nadležnosti, opća poveznica za određivanje mjerodavnog prava je posljednje uobičajeno boravište ostavitelja. Kao što je već istaknuto, pojam uobičajenog boravišta tijelima dopušta znatan stupanj diskrecije u pojedinom slučaju, a u praksi njegovo određivanje može biti prilično složeno.

18. Uredba propisuje odstupanje od primjene općeg pravila za određivanje mjerodavnog prava. Ako je jasno iz svih okolnosti slučaja da je u trenutku smrti ostavitelj bio „očigledno bliže povezan“ s državom koja nije država čije bi pravo bilo mjerodavno prema općem pravilu, iznimno, pravo mjerodavno za nasljeđivanje je pravo te druge države. Citirana odredba omogućuje tijelu da primjenjuje strano pravo s kojim je ostavitelj bliže povezan, dok u isto vrijeme ne dovodi u pitanje njegovu nadležnost koja je povezana s posljednjim uobičajenim boravištem ostavitelja.

Propisujući odstupanje od općeg pravila, europski zakonodavac imao je u vidu situaciju u kojoj se svi elementi povezani s nasljeđivanjem nalaze u određenoj državi (imovina, nasljednici ostavitelja, možda je ostavitelj i imao državljanstvo te države), kao i prethodno uobičajeno boravište ostavitelja, a posljednje uobičajeno boravište je nastupilo samo kratko vrijeme prije njegove smrti. Istovremeno, upozorava se da se toj očigledno najbližoj vezi ne bi trebalo pribjegavati svaki put kada bi se određivanje uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti pokazalo složenim.

19. Ostavitelj može izabrati pravo države čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti kao pravo koje će urediti u cijelosti njegovo nasljeđivanje (izbor mjerodavnog prava). Osoba s više državljanstava može izabrati pravo bilo koje od tih država čijih je ona

državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti. Autonomija izbora je, dakle, ograničena na pravo države čiji je državljanin ostavitelj u trenutku izbora ili u trenutku smrti.

Ostavitelj mora izričito navesti izbor prava u izjavi danoj u obliku raspolaganja imovinom za slučaj smrti ili izbor mora jasno i nedvosmisleno proizlaziti iz odredbi takvog raspolaganja imovinom. Prema pravu koje ostavitelj izabere procjenjuje se materijalna valjanost takvog akta. Nadalje, svaka promjena ili opoziv izbora prava moraju ispunjavati zahtjeve u pogledu oblika promjene ili opoziva raspolaganja imovinom za slučaj smrti.

Ostavitelj može izabrati samo jedno pravo koje, potom, uređuje nasljeđivanje u cijelosti i s njim povezana pitanja, uključujući i to tko su korisnici te nužni nasljednici. Izbor također isključuje svaku mogućnost primjene prava države u kojoj je ostavitelj imao posljednje uobičajeno boravište (opće pravilo). I u slučaju izbora prava vrijedi načelo univerzalne primjene prema kojem ostavitelj koji je državljanin treće države može odabrati pravo te države.

Izbor prava može dovesti do razdvajanja pitanja nadležnosti i mjerodavnog prava. Stoga Uredba propisuje nekoliko mehanizama koji bi se primijenili u slučajevima kada je ostavitelj odabrao pravo države članice čiji je bio državljanin (v. *supra ad 10.*). Međutim, ako je ostavitelj izabrao pravo treće države, uspostavljanje veze između izabranog, mjerodavnog prava i nadležnosti ne bi bila moguća budući da se Uredbom ne može utjecati na pravila o međunarodnoj nadležnosti trećih država.

Potrebno je podizati svijest građana EU-a o postojanju mogućnosti da unaprijed urede pitanja glede nasljeđivanja, među ostalim, kroz izbor mjerodavnog prava.

20. Kako bi se osigurala pravna sigurnost za osobe koje žele planirati svoje nasljeđivanje unaprijed, Uredba određuje posebna pravila u odnosu na dopustivost i materijalnu valjanost raspolaganja imovinom za slučaj smrti. Također, kako bi se olakšalo prihvaćanje nasljednih prava stečenih kao posljedica ugovora o nasljeđivanju u državama članicama, Uredba propisuje i koje bi pravo trebalo uređivati dopustivost takvih ugovora, njihovu materijalnu valjanost te njihove obvezujuće učinke na stranke, uključujući uvjete za njihov raskid. Dopustivost i prihvaćanje ugovora o nasljeđivanju razlikuju se, naime, među državama članicama.

IV. PRIZNANJE I IZVRŠENJE ODLUKA O NASLJEĐIVANJU

21. Uredba uređuje pojednostavnjeni postupak egzekviture te sadrži razlikovanje između priznanja te izvršenja odluke o nasljeđivanju. Odluka o nasljeđivanju donesena u jednoj državi članici priznat će se u drugoj državi članici bez provođenja ikakvog posebnog postupka.

Pod pojmom „odluka“ Uredba podrazumijeva svaku odluku o nasljednoj stvari koju je donio sud države članice, neovisno kako se odluka zvala te je li donesena u parničnom ili izvanparničnom postupku, uključujući odluku o troškovima ili izdacima službenika suda. Prvo, mora se raditi o odluci koja je donesena u odnosu na (materijalno) područje primjene Uredbe. Drugo, mora se raditi o odluci „suda“ države članice. Pod državom članicom podrazumijevaju se sve države članice Europske unije, osim Danske, Ujedinjenog Kraljevstva te Irske. O pojmu „sud“ u okviru primjene Uredbe v. *supra ad 7*.

22. Odluka o nasljeđivanju neće se priznati ako postoji koji od razloga za odbijanje priznanja propisanih u odredbama članka 40. Uredbe o nasljeđivanju:

- (a) ako je priznanje odluke u očitoj suprotnosti s javnim poretkom (*ordre public*) države članice u kojoj se priznanje traži:

Iako se koncept javnog poretka odnosno vrijednosti koje on obuhvaća razlikuju od države članice do države članice, on bi obuhvaćao zajedničku osnovu fundamentalnih ljudskih prava i načela europskog prava sadržanih, među ostalim, u Povelji EU-a o temeljnim pravima. S druge strane, treba napomenuti da je zabranjeno preispitivanje odluka donesenih u (drugoj) državi s obzirom na njezin sadržaj i onda kada se njezino određenje bitno razlikuje od onoga koje bi bilo prema pravu države članice priznanja odnosno prihvaćanja. Sud EU-a izrijekom je zadržao mogućnost kontrole granica primjene mehanizma javnog poretka od strane država članica (iako može biti upitno do koje granice Sud može kontrolirati primjenu tog mehanizma).

- (b) ako je donesena u odsutnosti tuženika, a tuženiku koji se nije upustio u postupak nije pravodobno dostavljeno pismeno o pokretanju postupka ili drugo odgovarajuće pismeno te na način koji mu omogućuje da pripremi svoju obranu, osim ako tuženik nije pokrenuo postupak za osporavanje odluke kada je za to imao mogućnost:

Uzimajući u obzir posebice „odsutnost tuženika“ kao razlog za odbijanje priznanja, treba primijetiti da su razlozi za odbijanje priznanja, kao i postupak proglašenja izvršivosti, koncipirani imajući u vidu parnični, sporni postupak, odnosno ispuštajući iz vida da se kod ostavinskog postupka radi o nespornom postupku u kojem najčešće sudjeluje više stranaka. Umjesto „tuženika“ bi bilo pravilnije govoriti o „zainteresiranoj stranci“.

(c) ako je odluka nespojiva s odlukom koja je donesena u postupku između istih stranaka u državi članici u kojoj se traži priznanje:

Uredba sadrži odredbe o „nespojivosti odluka“ kao razlog za odbijanje priznanja, a koje su inspirirane načelom *res iudicata*. Pojam „nespojivih odluka“ treba tumačiti u svjetlu prakse suda EU-a kao odluke koje obuhvaćaju pravne posljedice koje se međusobno isključuju. Uzimajući u obzir članak 17. Uredbe o načelu litispendinge, odnosno dužnosti zastajanja *ex officio* s postupkom sve dok se ne utvrdi nadležnost suda države članice pred kojim je prvo započeo postupak, mala je vjerojatnost postojanja dviju (nespojivih) odluka država članica između istih stranaka. Ako bi to ipak bio slučaj, Uredba propisuje prednost odluke o nasljeđivanju države članice priznanja neovisno o tome je li ta odluka ranije donesena u odnosu na odluku druge države članice čije se priznanje traži.

(d) ako je odluka nespojiva s prethodnom odlukom koja je donesena u drugoj državi članici ili u trećoj državi u postupku o istom predmetu i između istih stranaka, i to ako prethodna odluka ispunjava propisane uvjete za priznanje u državi članici u kojoj se traži priznanje:

U ovom slučaju „nespojivosti“ dviju odluka radi se o tome da je odluka čije se priznanje traži nespojiva s prethodno donesenom odlukom koja je donesena u drugoj državi članici (ne u onoj u kojoj se traži priznanje) ili u trećoj državi te se mora raditi o istom predmetu i istim strankama. U ovom slučaju, Uredba primjenjuje načelo prema kojemu prednost ima ranije donesene odluke, uz uvjet da ta ranije donesena odluka ispunjava propisane uvjete za priznanje u državi članici u kojoj se traži priznanje. Nije, dakle, potrebno i da je ta prethodna odluka (već) priznata u državi članici u kojoj se traži priznanje.

Sud ne pazi po službenoj dužnosti na navedene razloge za odbijanje priznanja odluke o nasljeđivanju. Drugi razlozi, poput nenadležnost suda države podrijetla odluke, ne uzimaju se u obzir.

23. Odluka donesena u državi članici i koja je izvršiva u toj državi članici izvršiva je i u drugoj državi članici kada je na zahtjev jedne od zainteresiranih stranaka tamo proglašena izvršivom. Uredba sadrži zahtjev izvršivosti odluke o nasljeđivanju, ne i pravomoćnosti (*final*). Postupak za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju uređuje pravo države članice izvršenja.

24. Zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju prilaže se primjerak odluke koji ispunjava uvjete potrebne za utvrđivanje njezine autentičnosti te ovjera koju izdaju sud ili nadležno tijelo države članice podrijetla na obrascu koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014. U odnosu na prijevod tih isprava, treba naglasiti da (samo) ako sud ili nadležno tijelo to zatraži, prilaže se prijevod tih isprava koji mora učiniti osoba kvalificirana za prevođenje u jednoj od država članica. Osim toga, podnošenje ovjere odluke o nasljeđivanju na europskom obrascu je fakultativno. Ako ovjera odluke o nasljeđivanju na obrascu koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 nije podnesena, nadležni sud ili nadležno tijelo može odrediti rok za njezino podnošenje ili prihvatiti drugo odgovarajuće pismo ili, ako smatra da ima dovoljno informacija, može osloboditi stranku od njezina podnošenja.

25. Odluka o nasljeđivanju proglašava se izvršivom bez odgode, odmah po ispunjavanju formalnosti propisanih Uredbom. Prvi dio postupka je nekontradiktoran. U tom postupku proglašenja izvršivosti odluke ne ispituju se razlozi za odbijanje priznanja niti je stranka prema kojoj se zahtijeva izvršenje odluke u tom stadiju postupka ovlaštena podnositi ikakve prigovore odnosno podneske. Podnositelja zahtjeva odmah se obavještava o odluci o zahtjevu za proglašenje izvršivosti u skladu s postupkom propisanim pravom države članice izvršenja. Odluka o izvršivosti dostavlja se stranci prema kojoj se traži izvršenje, uz odluku o nasljeđivanju u prilogu ako odluka nije već prije dostavljena toj stranci. U toj fazi postupak za proglašenje izvršivosti postaje kontradiktoran. Nakon što se strankama dostavi odluka o proglašenju izvršivosti odluke, svaka stranka može podnijeti žalbu protiv te odluke, a o kojoj se odlučuje prema pravilima kontradiktornog postupka.

V. PRIHVACANJE I IZVRŠENJE JAVNIH ISPRAVA I SUDSKIH NAGODBI U NASLJEDNIM STVARIMA

26. Posebna je vrijednost Uredbe u izjednačavanju javnih isprava (poput, npr., ugovora među strankama o podjeli ostavine, oporuka i ugovora o nasljeđivanju, izjava o prihvatanju ili odricanju od nasljedstva) sastavljenih u drugoj državi članici s javnim ispravama države članice foruma.

Uredba sadrži autonomnu definiciju pojma javne isprave: „javna isprava” podrazumijeva ispravu o nasljednoj stvari koja je službeno sastavljena ili registrirana kao javna isprava u državi članici i čija se autentičnost odnosi na potpis i sadržaj javne isprave te koju je utvrdilo državno tijelo ili drugo tijelo koje je u tu svrhu ovlastila država članica podrijetla. Autentičnost javne isprave ne smije se miješati s materijalnom valjanošću akta kao pravnoga posla.

27. Javna isprava sastavljena u državi članici ima jednaku dokaznu snagu u drugoj državi članici kao što ima u državi članici podrijetla, ili učinak koji je tome najbliži, pod uvjetom da to nije očito u suprotnosti s javnim poretkom države članice u kojoj se traži prihvaćanje te isprave. Tako prema hrvatskom pravu isprava koju je u propisanom obliku izdalo državno tijelo u granicama svoje nadležnosti te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna ili fizička osoba u obavljanju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje. Pritom je dopušteno dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena. Opisana dokazna snaga javne isprave se u skladu s Uredbom proteže na druge države članice. Osoba koja želi koristiti javnu ispravu u drugoj državi članici može tražiti od tijela koje izdaje javnu ispravu u državi članici podrijetla ispunjavanje obrasca koji opisuje dokaznu snagu koju javna isprava ima u državi članici podrijetla, a koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014.

Prilikom utvrđivanja dokazne snage javne isprave u drugoj državi članici trebalo bi uzeti u obzir prirodu i opseg dokazne snage te javne isprave u državi članici podrijetla. Ako je u pravu države članice podrijetla propisan dokazni učinak javnoj ispravi koji ona nema prema pravu države članice prihvaćanja, budući da se u Uredbi alternativno upućuje na „najsličniji učinak“ koji ta isprava može imati, trebalo bi uzeti da se ispravi ne može priznati jača dokazana snaga od one koja je predviđena u pravu države članice u kojoj se traži njezino prihvaćanje.

28. Autentičnost javne isprave može se osporavati samo pred sudovima države članice podrijetla, i to prema pravu te države. Pojam „autentičnost” autonomni je koncept koji obuhvaća elemente poput istinitosti isprave, formalnih zahtjeva za ispravu, ovlasti tijela koja su sačinila ispravu i postupak u kojem je ona sačinjena. Taj bi pojam obuhvaćao i činjenične elemente koje je u ispravi zabilježilo ovlašteno tijelo, poput činjenice da su se određene stranke pojavile pred tim tijelom određenog datuma te da su dale izjave koje su u ispravi

zabilježene. Javna isprava koja se osporava u državi članici podrijetla nema nikakvu dokaznu snagu u drugoj državi članici sve dok je postupak osporavanja pred nadležnim sudom u tijeku.

29. Od osporavanja autentičnosti javne isprave, treba razlikovati osporavanje pravnih akata (poput, npr., ugovora o podjeli ostavine, oporuke ili ugovora o nasljeđivanju) ili pravnih odnosa (poput, npr., utvrđivanja nasljednika, njihovih dijelova ili drugih elemenata određenih prema mjerodavnom pravu za nasljeđivanje) koji su utvrđeni u javnoj ispravi. Pravni akti ili odnosi utvrđeni u javnoj ispravi osporavaju se pred nadležnim sudovima odnosno tijelima prema Uredbi i prema pravu mjerodavnom u skladu s poglavljem III. Uredbe. Javna isprava koja se osporava nema u pogledu predmeta osporavanja (pravnog akta odnosno pravnog odnosa) dokaznu snagu u drugoj državi članici sve dok je postupak osporavanja pred nadležnim sudom u tijeku.

30. Uredba propisuje primjenu sustava koji je uspostavljen za odluke o nasljeđivanju na izvršenje odnosno proglašenje izvršivosti javne isprave. Treba napomenuti da posebnosti postoje u odnosu na razloge za pobijanje odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti javne isprave, a koje se sastoje u tome da je to moguće samo ako je izvršenje javne isprave u očitoj suprotnosti s javnim poretkom (*ordre public*) države članice izvršenja.

31. Uredba sadrži autonomno određenje pojma „sudska nagodba”: sudska nagodba podrazumijeva nagodbu u nasljednoj stvari koju je prihvatio sud ili koja je sklopljena pred sudom tijekom postupka. Pritom propisuje primjenu sustava koji je uspostavljen za odluke o nasljeđivanju na proglašenje izvršivosti sudskih nagodbi u nasljednim stvarima. Posebnosti postoje u odnosu na razloge za pobijanje odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti sudske nagodbe, a koje se sastoje u tome da je to moguće samo ako je izvršenje sudske nagodbe u očitoj suprotnosti s javnim poretkom (*ordre public*) države članice izvršenja.

32. Ako bi u primjeni Uredbe tijelu bile predočene dvije nespojive javne isprave, tijelo bi trebalo riješiti pitanje kojoj ispravi, ako ikojoj, treba dati prednost, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja. Ako iz tih okolnosti nije jasno kojoj javnoj ispravi, ako ikojoj, treba dati prednost, o pitanju bi trebali odlučiti sudovi nadležni prema Uredbi, ili, ako se to pitanje pojavilo kao prethodno pitanje tijekom postupka, sud pred kojim je pokrenut taj postupak. U slučaju nespojivosti između javne isprave i odluke o nasljeđivanju, trebalo bi uzeti u obzir razloge za nepriznavanje odluka prema Uredbi. Treba uzeti da bi to, također, vrijedilo i u slučaju nespojivosti sudske nagodbe te odluke o nasljeđivanju.

VI. EUROPSKA POTVRDA O NASLJEĐIVANJU

33. Uvođenje Europske potvrde o nasljeđivanju (EPN) predstavlja kvalitativni iskorak na području međunarodnog privatnog i postupovnog prava. Njome se mogu koristiti nasljednici, legatari, izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine.

Europska potvrda o nasljeđivanju ne nadomješta unutarnje isprave koje se u državama članicama koriste za slične svrhe. Posebno treba istaknuti da korištenje Potvrde nije obvezno. Međutim, ako je predočena Potvrda izdana u drugoj državi članici, tijelo kojem je ona predočena nije ovlašteno zahtijevati podnošenje odluke o nasljeđivanju, odnosno javnih isprava ili sudske nagodbe u nasljednim stvarima.

Problematici mogu biti slučajevi u kojima su odluka o nasljeđivanju te Potvrda sadržajno proturječne budući da Uredba ne propisuje kojoj od njih dati prednost, posebice da bi (eventualno) Potvrda imala prednost u primjeni. Treba naravno voditi računa i o kakvoj se sadržajnoj proturječnosti radi te po potrebi uputiti stranku na odgovarajući postupak za ispravak odluke odnosno Potvrde.

34. Potvrdu izdaju sudovi u smislu Uredbe ili druga tijela odnosno osobe koje su nadležne u nasljednim stvarima (poput javnih bilježnika) u državi članici izdavanja, a čija se nadležnost određuje prema odredbama Poglavlja II. Uredbe. Prepušteno je državi članici da odredi nacionalnim zakonodavstvom koja su tijela nadležna za izdavanje Potvrde. To pritom ne moraju biti sudovi u smislu odredaba članka 3. stavka 2. Uredbe (v. *supra ad 7.*).

Europska potvrda o nasljeđivanju može se izdati dok je ostavinski postupak u tijeku ili nakon njegova okončanja.

35. Kao ovlaštene osobe da zahtijevaju izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju u Uredbi su navedeni: nasljednici, legatari, izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine. Otvoreno je stoga pitanje bi li i vjerovnici ostavine pripadali krugu osoba koje su ovlaštene zahtijevati izdavanje Potvrde u svrhu dokazivanja svojeg položaja te izvršavanja svojih prava. Prikupljeni podatci u okviru empirijskog istraživanja su pokazali da se do sada u Hrvatskoj i Sloveniji ne bilježi niti jedan slučaj u kojem je vjerovnik zahtijevao izdavanje Potvrde. Uzimajući u obzir točku 45.

Preambule Uredbe, prema kojoj Uredba ne bi smjela spriječiti vjerovnike u poduzimanju onih daljnjih koraka koji bi bili dopušteni prema nacionalnom pravu, prema potrebi, u skladu s relevantnim instrumentima EU-a, kako bi zaštitili svoja prava, trebalo bi optirati za širenje kruga ovlaštenih osoba da zahtijevaju izdavanje Potvrde i na vjerovnike ostavine, ako bi za to imali pravni interes.

36. Uredba propisuje sadržaj zahtjeva za izdavanje Potvrde. Za podnošenje zahtjeva za izdavanje Potvrde može se koristiti i obrazac koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014. Budući da je propisani sadržaj zahtjeva za izdavanje Potvrde, kao i sam obrazac, kompleksan u praksi bi njegovo popunjavanje od strane korisnika moglo biti problematično, a na što ukazuju i podatci prikupljeni tijekom empirijskog istraživanja. Trebalo bi, *pro futuro*, razmišljati u pravcu pojednostavnjenja obrasca zahtjeva za izdavanje Potvrde.

37. Uredba propisuje postupanje nadležnog tijela za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju nakon što ono primi zahtjev za izdavanje Potvrde, kao i ovlasti nadležnog tijela. Tijelo izdavanja Potvrde poduzima sve potrebne korake u obavještavanju korisnika o zahtjevu za Potvrdu. Ako je to potrebno za utvrđivanje elemenata koji se trebaju potvrditi, ono sasluša bilo koju zainteresiranu osobu i bilo kojeg izvršitelja ili upravitelja te određuje javne objave radi davanja prilike drugim mogućim korisnicima da se pozovu na svoja prava. Hrvatskim Zakonom o provedbi Uredbe propisano je da se na obavještavanje i pozivanje stranaka javnom objavom na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o nasljeđivanju koje se odnose na pozivanje oglasom, a rok za javljanje sudu, odnosno javnom bilježniku je dva mjeseca od objave oglasa u Narodnim novinama. Upravo bi pozivanje i obavještavanje stranaka oglasom u Narodnim novinama u praksi moglo biti problematično. Također, i prikupljeni podatci u okviru empirijskog istraživanja ukazuju na otvorena pitanja u pogledu toga je li potrebno održavati ročište u povodu zahtjeva za izdavanje Potvrde, kao i u pogledu pitanja osoba kojima je potrebno dostaviti poziv na ročište.

Treba uzeti da tijelo izdavanja Potvrde, nakon primitka zahtjeva za izdavanje Potvrde, provjerava podatke i izjave te isprave i druge dokaze koje je dostavio podnositelj zahtjeva te može pozvati podnositelja zahtjeva na pružanje bilo kakvih dodatnih podataka koje smatra potrebnima. Tijelo izdavanja treba poduzeti i sve potrebne korake u obavještavanju svih korisnika o zahtjevu za izdavanje Potvrde radi davanja prilike drugim korisnicima da se pozovu na svoja prava. Ako bi to bilo potrebno za utvrđivanje elemenata koji se trebaju

potvrditi, ono bi moglo saslušati bilo koju zainteresiranu osobu, izvršitelja ili upravitelja ostavine.

38. Tijelo izdavanja izdaje Europsku potvrdu o nasljeđivanju bez odgode, a pritom koristi obrazac Potvrde koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014. Pravni praktičari koji su sudjelovali u empirijskom istraživanju ocjenjuju obrazac Europske potvrde o nasljeđivanju kompleksnim. Uz to, ustalila se praksa izdavanja Potvrda na cjelovitim obrascima premda pojedini dijelovi obrasca u konkretnom slučaju nisu relevantni. Pritom redovito hrvatska tijela zahtijevaju i prijevod Potvrda, a što se svodi na prevođenje cjelovitog obrasca na kojem je Potvrda izdana iako pojedini njegovi dijelovi uopće nisu popunjeni. Slična su iskustva sa zahtjevima za prevođenjem obrasca u Sloveniji. Sve to, naravno, utječe na troškove prevođenja sadržaja Potvrde (na kojem hrvatska i slovenska tijela, u pravilu, inzistiraju).

Uzimajući u obzir da je svrha Uredbe i Potvrde u olakšavanju korisnicima ostvarivanja njihovih prava, trebalo bi razmisliti je li nužno izdavati Potvrde na cjelovitom obrascu iako pojedini njegovi dijelovi u konkretnom slučaju nisu relevantni. Također, ako bi se već i predočila takva Potvrda izdana u drugoj državi članici, bi li trebalo inzistirati na prevođenju cjelovitog obrasca Potvrde ili bi bilo dovoljno prevesti samo dijelove obrasca koji su popunjeni odnosno relevantni. Odnosno bi li bilo potrebno prevesti samo sadržaj obrasca koji nadležno tijelo ispuni na nacionalnom jeziku, jer je sam obrazac ujednačen i dostupan na jezicima svih država članica. Možda u pojedinim pograničnim područjima, radi poznavanja jezika, ne bi uopće postojala potreba za prevođenjem sadržaja Potvrda.

39. Europska potvrda o nasljeđivanju ima učinke u svim državama članicama te za to nije potreban poseban postupak njezina prihvaćanja. Posebno se ne zahtijeva legalizacija ni bilo koja druga formalnost u pogledu prihvaćanja učinaka Potvrde u drugim državama članicama. Osim toga, nije dopuštena niti kontrola Europske potvrde o nasljeđivanju s aspekta javnog poretka (*ordre public*), ili nadležnosti tijela izdavanja ili pak njezine sukladnosti s odredbama Uredbe o sadržaju Potvrde u državi članici u kojoj se Potvrda koristi (državi članici njezina „prihvaćanja“).

U kontekstu učinaka Potvrde, posebno su zabrinjavajuće situacije tzv. defektnih Potvrda (kako se učestalo označavaju u praksi). Radi se o Potvrdama izdanim u drugoj državi članici (posebice, Njemačka) u kojoj se navodi da se nasljeđuje „sva imovina ostavitelja“. Ono što je posebice problematično je okolnost da nekretnina nije opisana u njima na način koji se zahtijeva prema *lex fori*. U okviru provedenog empirijskog istraživanja izdiferenciralo

se različito postupanje pravnih praktičara u slučaju takvih, defektnih Potvrda. Prema jednima i takve bi Potvrde trebale biti temelj za odgovarajući upis u zemljišne knjige, ako bi se nekretnina mogla identificirati na temelju (dodatno) podnesene isprave (poput izvotka iz zemljišne knjige). Prema drugima, bilo bi potrebno sastaviti – kao dopuna takve Potvrde – zapisnik javnog bilježnika s točnim opisom nekretnine i drugim podacima. Ima i onih koji tvrde da bi takav zapisnik bio potreban u svakom slučaju kada se predoči Potvrda „jer on povezuje Potvrdu s odgovarajućim upisom“.

Uvažavajući posebne ciljeve Uredbe i olakšavanje položaja korisnika, kao i izbjegavanja nepotrebnih troškova, trebalo bi optirati za shvaćanje prema kojemu je Potvrda (dovoljan) temelj za odgovarajući upis u zemljišne knjige, naravno, pod pretpostavkom da bi se nekretnina mogla identificirati na temelju (dodatno) podnesene isprave (poput izvotka iz zemljišne knjige). Stoga se ne bi smjelo inzistirati na zapisniku javnog bilježnika o posvjedočenju činjenica. Trebalo bi svakako istaknuti da nadležno tijelo izdavanja Potvrde u skladu s Uredbom mora voditi računa o zahtjevima koje propisuje pravo države članice u kojoj se nalazi odgovarajući upisnik, pa tako i u pogledu opisa nekretnine te apelirati na tijela država članica da postupaju u skladu s odredbama Uredbe.

40. Izvornik Europske potvrde o nasljeđivanju ostaje kod tijela koje ju je izdalo. Tijelo pritom izdaje jednu ili više ovjerenih preslika Potvrde podnositelju zahtjeva, ali i svakoj drugoj osobi koja dokaže pravni interes te vodi popis osoba kojima su izdani ovjereni preslici Potvrde.

41. Treba istaknuti da ovjerene preslike Europske potvrde o nasljeđivanju vrijede u ograničenom razdoblju od šest mjeseci, a što se naznačuje u ovjerenom presliku određivanjem datuma isteka. Hrvatskim Zakonom o provedbi Uredbe izrijekom je određeno da se rok valjanosti Potvrde od šest mjeseci računa od trenutka izdavanja Potvrde. U iznimnim i opravdanim slučajevima, tijelo izdavanja može iznimno odrediti dulje razdoblje važenja ovjerene preslike Potvrde, što do sada nije bio slučaj u prikupljenoj praksi hrvatskih praktičara. Kada to razdoblje istekne, svaka osoba koja posjeduje ovjereni preslik Potvrde mora, kako bi mogla koristiti Potvrdu za propisane svrhe, zatražiti produljenje razdoblja važenja ovjerenog preslika ili zatražiti novi ovjereni preslik Potvrde od tijela izdavanja. Treba istaknuti da hrvatski pravni praktičari koji su sudjelovali u istraživanju nemaju iskustva s produljenjem važenja ili pak izdavanjem nove preslike Potvrde u slučaju isteka razdoblja važenja prethodno izdane, niti su upoznati s troškovima jedne ili druge opcije odnosno oni nisu istaknuti u *lex fori*.

Trebalo bi svakako, u iznimnim i opravdanim slučajevima, koristiti mogućnost izdavanja Potvrde s duljim razdobljem važenja. Bilo bi potrebno, također, u hrvatskim propisima, *pro futuro*, opredijeliti se ili za produljenje važenja ili pak izdavanje nove preslike Potvrde u slučaju isteka razdoblja važenja prethodno izdane, kao i odrediti time nastale troškove.

Slovenski zakon o nasljeđivanju ne sadrži posebne odredbe o valjanosti potvrde odnosno ovjerenih preslika. Sudionici slovenskog istraživanja, posebice suci, već su se susreli sa slučajevima produljenja. Rezultati istraživanja pokazuju da nije dovoljno jasno kako je potrebno postupiti kada stranka zatraži produljenje. Najčešće su se nadležna tijela odlučila izdati novu potvrdu. Bilo bi korisno da se u slovenskim nacionalnim propisima utvrdi kako nadležna tijela trebaju postupiti u vezi s produljenjem valjanosti ovjerenih kopija potvrde odnosno izdavanjem novih ovjerenih kopija.

42. Uredba sadrži odredbe o ispravku, izmjeni ili opozivu Europske potvrde o nasljeđivanju. Tijelo izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju na zahtjev bilo koje osobe koja dokaže pravni interes ili po službenoj dužnosti ispravlja Potvrdu u slučaju administrativne pogreške („*clerical error*“), poput očitih pogrešaka u pisanju (prezimana stranaka, datuma ili identifikacijskog broja). Uz to, tijelo izdavanja na zahtjev bilo koje osobe koja dokaže pravni interes ili, ako je to moguće po nacionalnom pravu (*lex fori*), po službenoj dužnosti, mijenja ili opoziva Potvrdu ako je utvrđeno da Potvrda ili pojedini elementi u njoj nisu točni („*are not accurate*“) (kao u slučaju pronalaska novih nasljednika ili oporuke). Ako je Potvrda ispravljena, izmijenjena ili opozvana, tijelo izdavanja bi trebalo obavijestiti osobe kojima su izdani ovjereni preslici kako bi se izbjeglo nezakonito korištenje takvih preslika.

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju propisuje privremenu obustavu učinaka Europske potvrde o nasljeđivanju ako je u tijeku izmjena ili opoziv Potvrde, a u povodu zahtjeva osobe koja dokaže pravni interes. Također, dok je u tijeku osporavanje odluke o zahtjevu za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju odnosno o ispravku, izmjeni ili opozivu Potvrde u povodu pravnog lijeka, pravosudno tijelo na zahtjev osobe koja ima pravo osporavati odluku koju je donijelo tijelo izdavanja, može privremeno obustaviti učinke Potvrde.

O privremenoj obustavi učinaka Potvrde tijelo izdavanja ili, ovisno o slučaju, pravosudno tijelo bez odgode obavještava sve osobe kojima su izdane ovjerene preslike Potvrde. Za vrijeme privremene obustave učinaka Potvrde ne smiju se izdavati nove ovjerene preslike Potvrde.

VII. SURADNJA I RAZMJENA PODATAKA

43. Bilo bi potrebno poticati suradnju i razmjenu podataka među pravnim praktičarima u sklopu Uredbe, posebice partnera na projektu, Hrvatske i Slovenije. Treba istaknuti da su pojedini praktičari u sklopu empirijskog istraživanja isticali i primjere uspješne suradnje s kolegama iz drugih država članica.

Svakako bi trebalo razmisliti o uspostavi posebnog registra na razini EU, u kojem bi se evidentirali trenutak pokretanja ostavinskog postupka, relevantne okolnosti u odnosu na tijek postupka, kao i zahtjev, izdavanje te druge okolnosti (ispravak, izmjena ili opoziv, privremena obustava učinaka) u odnosu na Europsku potvrdu o nasljeđivanju. Pristup registru imala bi tijela država članica nadležna za postupanje u skladu s Uredbom. Neovisno o uspostavi registra na razini EU (kao i dok se taj cilj ne ostvari), trebalo bi razmišljati i o uspostavi sličnog registra u odnosu na partnerske zemlje na projektu, Hrvatsku i Sloveniju.

VIII. EDUKACIJA

44. Empirijsko istraživanje provedeno u sklopu projekta CISUR pokazuje kako pravni praktičari ocjenjuju da je oskudna razina educiranosti o sadržaju te primjeni Uredbe relevantnih dionika. Tomu treba pridodati i slabu educiranost građana o postojanju i mogućnostima koje propisuje Uredba.

Bilo bi potrebno organizirati odgovarajuće oblike edukacija, kako za skupinu javnih bilježnika, sudaca i odvjetnika tako i za druge dionike (pravnici u bankama, mirovinskom osiguranju...). Također, odgovarajućim materijalima bilo bi potrebno informirati i građane o mogućnostima koje propisuje Uredba, posebice o raspolaganja za slučaj smrti te izboru mjerodavnog prava.